

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

PRETIULU ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungari'a:

Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.

PRETIULU INSERTIUNILORU:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.;

si mai sus 5 fl v. a.

Corespondentiele se se adreseze Redactiei

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Er banii de prenumeratiune a

TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.

Preotulu cá organu alu educatiunei tenerimei.

Viitoriulu popóreloru se baséza pre modulu, cum, si in ce spiritu se cresce tenerimea.

Purcediend de aci ingrijirea de capetenia a preotului este, cá tenerimea se-se créscă inea din cas'a parintésca in spiritulu religiunii si in celu mai nimeritu spiritu alu scopurilor mari, pre cari le urmarim prin biseric'a nóstra nationala.

Acestei ingrijiri satisface preotulu in trei forme si anume:

1. prin aceea ca pruncii sei ii-cresce in spiritu religiosu, — si staruiesce in modu neobositu, cá poporeni sei in casele lor prin o viétia crestinesca se imprimeze inca din bratiile mamei germenel u nei nimerite educatiuni religiose;

2. prin aceea, ca preotulu insusi propune tenerimei religiunea in scóla cuotidiana, precum si in scóla de repetitiune; si

3. prin aceea, ca preotulu iea asupra-si conducerea si supraveghiarea invetiamentului confessionalu, — si staruiesce, cá atât instructiunea, cât si educatiunea tenerimei se-se desvólte, si activeze in spiritu crestinescu, si in specialu in ideile si spiritulu bisericeii nóstre ortodoxe-nationale.

In educatiune este faptu doveditu mai pre sus de ori ce indoiéla, ca dascalulu celu mai puternicu alu pruncului este mam'a, ér dupa mama invetiatoriulu celu mai cu multa influentia asupra pruncului este invetiatoriulu scólei elementarie.

Deci pentru cá invetiamentulu religiunei se aiba o basa sigura, pre carea se-se póta cladí cu temeiu, — este neaperatu de trebuintia, cá preotulu prin esemplulu si modelulu casei sale se staruiesca, cá in casele credintiosilor sei pruncii inca inainte de etatea de 6 ani se véda religiunea si religiositatea in modulu de viétia alu parintilor sei.

Principiulu supremu didacticu este „puero

maxima debetur reverentia“ (pruncului se cuvine se-i dăm cea mai mare cinste).

Punerea conscientioasa in aplicare a acestui principiu este in invetiamentulu religiunei bas'a si temelii cea puternica pentru desvoltarea religiositatii si pietatii; ér acestu principiu lu-pune in aplicare cas'a parintésca prin aceea, ca traiesce faptice dupa principiile religiunii. Daca prunculu vede in cas'a parintésca inca din etatea de inainte de 7 ani, ca parintii sei si in genere casnicii se róga lui Ddieu seara si dimineti'a, când se punu la mésa, când pornescu la lucru; daca vedu, ca cas'a parintésca este impodobita cu icóne sfinte, si daca audu pre parinti rostind des rogatiuni catra Ddieu, si cerend nentreruptu ajutoriulu Lui in tóte lucrările lor; daca mai departe vedu pruncii, ca parintii in Dumineci si in serbatori se imbraca in hainele cele mai bune. si cercetéza cas'a lui Ddieu, sant'a biserica; daca preste tot nu vedu pruncii in cas'a parintilor lor nimic contrariu religiunei, si anume nu audu nici unu feliu de vorbe, si nu vedu nici unu feliu de fapte necuviintiose; ci dincontra vedu in casa rón-dulu celu bunu si o viétia crestinesca asia, precum ne invétia, si poruncesce Ddieu, si daca prunculu aude in cas'a parintésca dela parintii sei, ca numai acelu omu este norocosu in acésta lume, carele asculta de Ddieu, si seversiesce lucruri placute Lui, — atunci pre nesémtite se imprima in modulu celu mai intuitivu in mintea si inim'a pruncului sém-tiulu, ca omulu depinde dela Dumnedieu; ér acestu sém-tiu este bas'a invetiamentulu religiosu.

In prunculu, carele se cresce astfelu in cas'a parintésca se desvólta inca in etatea de inainte 6 ani dorinti'a de a imitá pre parinti, de a invetiá si elu câte o rugatiune scurta, si a-se rogá si elu lui Ddieu, si de a fi si densulu cu cinste si cu cuvintia catra parinti si catra toti cei din casa.

Puterea casei parintesci si in specialu puterea si influenti'a mamei intru educatiunea religioasa a

prunciloru se vede si constata inca in seclii dantai ai erei crestine, si in specialu se aréta la Nonn'a mam'a santului Gregoriu din Nazianz, la Antus'a, mam'a santului Ioan Chrysostomu, si Monic'a mam'a santului Angustin.

Asupra educatiunei religióse a pruncilor in etatea de inainte de a cercetá scól'a influintiéza preotulu prin esemplulu casei sale si prin staruinti'a s'a, cá parintii se dea educatiunei pruncilor inca din cea mai frageda vârsta ingrijirile trebuintiése in spiritulu crestinescu. In acésta directiune póte lucrá cu succesu preotulu prin predica, prin cultulu publicu dumnediescu si prin contactulu, in carele vine preotulu cu poporulu la functiunile, pre cari le seversiesce in casele credintiosilor.

Ajungend pruncii etatea de a frecuentá scól'a poporala, preotulu satisface ingrijirii de a-li-se dá o nimerita crescere religiósa prin aceea ca insusi ii-invétia religiunea cá catechetu.

A bisericei chiamare este a dá credintiosilor éhran'a spirituala corespundietória dela nascere si pana la mórte.

Indata dupa nascere prunculu se aduce in sant'a biserica, si primesce tain'a santului botezu. Prin botezu prunculu se nasce de nou spiritualminte, si totu de odata devine membru alu bisericei lui Christos; si deci din acestu momentu biseric'a si in specialu preotulu are detorintia a ingrijí de educatiunea lui religiósa. Pana la etatea de scóla satisface preotulu acestei ingrijiri numai in modu indiretu, precum am aretat mai sus; ér in etatea de scóla prin aceea ca preotulu insusi propune religiunea in scóla.

Motivele, pentru cari biseric'a pretinde, cá preotulu insusi se propuna religiunea sunt urmatórele:

a) La propunerea religiunii se cere o missiune speciala din partea bisericei, (missio ecclesiastica); ér cu acésta missiune biseric'a investesce numai pre preoti si in genere membrii ierarchiei;

b) Activitatea preotului cá catechetu este cea mai binefacetoria si mai manósa activitate pastoralá a lui, — deórece prin acésta activitate pre de o parte i-se dá ocasiune preotului a-si cresce si pregatí pre fiitorii credintiosi pentru predic'a bisericésca, pentru intielegerea cultului dumnediescu, si pentru disciplin'a bisericésca, ér pre de alt'a prin crescerea prunciloru in adeveturile religiunei influintiéza totu de odata si asupra stárii religióse a prunciloru si in genere asupra religositáti comunii bisericesci.

c) Prunculu in etatea frageda este mai aplecatu a primí si a-si imprimá in mintea s'a adeveturile religiunii, decât in etate mai inaintata; si deci prin catechisatiune influintiéza, si lucréza preotulu cu succesu asupra renteneririi si renoirii comunei sale in spiritulu bisericii si evangheliei. De aceea unu catechetu bunu este pentru comun'a bisericésca de mai mare pretiu, decât unu bunu predicatoru.

d) prin catechisatiune satisface preotulu detorintiei, pre carea i-o impune Mantuitoriulu prin cuvintele: „Lasati pruncii se vina la mine, ca a unor'a cá acestor'a este imperati'a lui Ddieu.“¹⁾

Dupa ce ajungu pruncii etatea, in carea iesu din scól'a elementara preotulu satisface ingrijirii sale de crescerea religiósa a tenerimei prin aceea, ca continua cu propunerea religiunii in scól'a de repetitiune.

Ingrijirea si supraveghiarea asupra modului, cum se predau celelalte obiecte de invetiamentu i-se impune preotului din motivulu, ca dênsulu atât dupa darulu, cu carele este investitu, cât si dupa positiunea, pre carea o ocupa in organismulu bisericei; ér biseric'a si organele ei chiar facia de crescerea tenerimei are cea mai mare respundere.

Activitatea preotului asupra mersului instructiunei in scólele nóstre elementarie se estinde asupra urmatórelor imprejurári, si anume:

1. a ingrijí cu ajutoriulu celorlalte organe din parochia, cá edificiele scolare se-se sustiena in stare buna si in deplina curatienia si scólele se fia provediute cu recuisitele trebuintiése pentru invetiamentu;

2. a ingrijí, cá prelegerile sè-se tiéna regulatu;

3) a ingrijí si a staruí, cá pruncii obligati se cerceteze scól'a;

4. a ingrijí si staruí, cá se-se tiéna regulat prelegerile in scól'a de repetitiune; si

5. cu privire la mersulu instructiunei a staruí, cá obiectele de invetiamentu prescise prin planulu de invetiamentu alu scóleloru elementarie sè-se predea in estensiunea si cu intensivitatea prescrica si cu deosebita privire la trebuintiele poporului.

Preste totu cá organu alu educatiunei tenerimei preotulu are cea mai mare respundere, ér acestei responderi i-va satisface, daca nu va intrelasá nimicu din ceea ce i-impune chiamarea, si daca va staruí nentruptu, cá instructiunea si educatiunea tenerimei din anu in anu se inainteze conform trebuintieloru poporului si desvoltárii bisericei nóstre nationale.

Prin ingrijirea preotului de educatiunea religiósa a tenerimei se aréta, si se dovedesce faptice iubirea de chiamare, pentru ca nimicu nu póte fi mai placutu pentru preotu si mai edificatoriu pentru comun'a bisericesca, cá progresulu, pre carele lu-face tenerimea sub ingrijirea si conducerea preotului in educatiunea religiósa si preste totu in instructiune. De aceea cea mai nimerita mesura, cu carea se póte mesurá activitatea pastoralá a unuia este starea, in carea se gasesce instructiunea si educatiunea tenerimei.

Augustin Hamsea.

¹⁾ Mateiu 19. 14.

Ambrosiu, episcopulu Mediolanului.*(Viéti'a si activitatea lui.)*

Mai insemnatu si mai renumitu decât cei trei scrietori bisericesci occidentali, amintiti in nrulu trecut, este **Ambrosiu**, episcopulu Mediolanului. S'a nascutu in Trier, in Gali'a, cam intre anii 333 — 340, din o familia nobila romana. Tatalu seu a fost prefectu in Gali'a, si a avut afara de Ambrosiu inca unu fiu mai mare, cu numele Satir, si o flica **Marcelin'a**. Betrânulu prefectu a reposatu la an. 354, ér famili'a lui s'a mutat la Rom'a. Aici fratele mai mare Satir se distinsé ca advocatu, deci si celu mai teneru, Ambrosiu, inca pasiesce pe carier'a acést'a. Prin elocinti'a sa in curêndu atrage elu asupra-si atentiunea prefectului Italiei, Prob, carele 'l si recomânda apoi in grati'a imperatului **Valentinian**. La anulu 373 fû elu denumitu de subprefectu pentru Itali'a nordica, cu residenti'a in **Mediolan**. In calitatea acést'a s'a bucuratu de mare stima si iubire. De si 'si tragea originea din o familia crestina, totusi nu primise inca botezulu, de órece érá numai catechumen. Obiceiulu de a nu se botezá, pana in etate mai inaintata, érá fórte latitu in timpul acél'a.

La anulu 374 murindu episcopulu Mediolanului, **arianulu Auxentiu**, din incidentulu alegerii unui sucesoru se nasce mare cértá intre ortodocsi si ariani. **Ambrosie** deci se presinta, si prin o cuvântare démna provóca partidele, ca se incete cu sfad'a, indemnându-le la pace si armonia. Atunci unu copilu, carele se aflá in adunare, — póte pentru ca 'l audise cuvântându intocma ca si pe episcopulu **Auxentie**, — strigá cu glasul mare: „**Ambrosie e episcopu**“. La acést'a intregu poporulu, considerând cuvintele aceste ca espresiunea voiei ddieesci, unanimu l-a proclamatu de episcopu, strigând: „**Ambrosie se fie episcopu!**“ Elu a hesítatu, ba chiar s'a opusu, si n'a voitu se primésca; dar la staruinti'a adunárii si in urm'a incuviintiárii alegerei din partea imperatului s'a vedíutu silitu a primí. Astfeliu s'a botezatu, si dupa 8 dile s'a hirotonitu ca episcopu, si s'a instalatu in scaunulu episcopescu alu **Mediolanului**.

De si n'a avutu vre-o cultura teologica mai speciala, elu din capulu locului si-a fost propusu, cá se guverneze dieces'a sa in mod demnu. Cea mai mare parte a averii sale a impartit-o intre seraci, ér elu insusi a traitu in ascésa. Cu unu zelu adevératu apostolicu a recomandatú viéti'a ascetica si feciorésca, a lucratu multu pentru lătirea monachismului in occidentu, s'a ingrijatu si ostenitu multu pentru luminarea si prosperarea turmei sale, a fost pàrintele celoru seraci, protectorulu celoru apesati si luptatoriulu celu resolutu si nebiruitu in luptele sale cu ereticii si pagánii; cu unu cuvântu a fost modelu de episcopu. A studiatu teologi'a cu diligintia, avënd de invetiatoriu pe presbiterulu **Simplician**. La acestu studiu a intrebuintiatu mai alesu

scrieriile lui **Clement Alex.**, **Origen**, **Atansie celu mare.**, **Didim si Vasilie celu mare**. In privinti'a caracterului a avutu cea mai mare asemenare cu acestu din urma. Prin activitatea sa binecuvântata si prin firmitatea caracterului seu a castigatu atât increderea si veneratiunea credinciosiloru sei, cât si stim'a si admiratiunea imperatului **Teodosie celu mare**, carele dicea, mai vértosu dupa incetarea din viéti'a a s. **Vasilie**, ca nu cunósce in intrég'a biserica, numai unu episcopu adevératu, pe **Ambrosie**.

Dar pe lângá pietatea, zelulu, blândeti'a si umanitatea sa érá elu tare si neclatitu in tóte afacerile, ce le credea juste si neaperatu necesare in interesulu bisericeii sale. In privinti'a acést'a nu cunoscea siovaire si frica, fatia cu nici o putere omeúesca. Istori'a ne marturisesce ca pe când pe de o parte a fost elu unu supusu loialu a imperatorulu romani **Valentinian I**, **Gratian**, **Valentinian alu II-lea** si **Teodosie celu mare**, càror'a le facea mari si multe servitii politice; pe atunci pa de alt'a parte li se opunea cu energia si resoluțiune barbatésca, când pretindeau interesele religiunei si in specialu ale bisericeii sale. — Imperatul **Gratian** (375—383) de siguru la intervenirea lui **Ambrosiu** a refusatú demnitatea de „pontifex maximus“, ér pe preotii pagâni i-a lipsitu de imunitátile avute pana aici, si a demandatu, ca se se delature altariulu **Victoriei** din sal'a senatului din Rom'a. Senatorii betrani in frunte cu „Praefectus urbi“ **Simach** inzedaru pusera tóte in miscare, numai ca se-l póta induplecá mai întâi pe imperatulu **Gratianu**, apoi pe sucesorulu acestui'a pe **Valentinian alu II-lea** († 392), ca se revóce acestu decretu, si se reasiedie altariulu **Victoriei** in sal'a senatului. **Ambrosiu** a staruitu cu perseverantia pe lângá imperatii acesti'a, cá se nu incuviintieze cerearea lui **Simach** si a consotilor sei, sub cuvântu, cá prin faptulú acest'a s'ar favorisá numai prelungirea existentii pagânismului. Dupa mórtea lui **Gratian** (383), fiind **Valentinian alu II-lea** minorenu séu nevêrstnicu, a statu sub regenti'a maicei sale **Iustin'a**. Ea partinindu pe ariani a cerutu prin unu decretu dela **Ambrosiu**, cá ce cedeze un'a din bisericele sale pe sém'a acestor'a. Dar elu opunându-se, imparatés'a a trimisu óste, ca se o ocupe. Neparasindu elu biserice'a sa, dimpreuna cu poporulu ce 'l incunjurá, ci petrecëndu necontentitu intr'énsa, in cântare si rugaciune, si vedíendu imperatés'a statornic'a si resoluțiunea lui, s'a aflatu silita a-'si retrage ostírea la an. 385. — In mare autoritate a statu **Ambrosie** la imperatulu **Teodosie celu mare**. Când la an. 390 se revoltara **Tesalonicenii** in contra lui **Teodosie**, si acest'a demândase, cà fara privire la atare, etate, sex, vinovatia séu nevinovatia, se se masacreze betráni, barbati, femei si copii; atunci **Ambrosie** scrise imperatului o scrisóre, in carea punându-i inaintea ochiloru sei crudimea si pecatulu comisú, 'l provocá la càintia, amenintiându-l cu escomunicare din sinulu comunitáti bisericesci **Teodosie** a pri-

mitu cu rebdare admoniarea, dar n'a facutu nimicu pentru espiarea crimei sale sevêrsite. Nu multu timpu dupa acêst'a merse elu cá de regula la biserica, dar Ambrosie intimpinându-l la pragulu lăcasiului ddieescu, i-a denegatu intrarea, pana ce nu va fi facutu căintia. Imperatulu se supuse deci la o penitentia de 8 luni; si abia dupa acêst'a, — marturisindu-si publicu pecatulu seu, si facêndu juruinti'a, că in viitoriu nu va esecutá nici o sentintia de mórte, pana ce nu vor trece 30 de zile dela promulgarea ei, — a primitu absolutiune, a fost reprimu in comunitatea bisericesca, si i-s'a datu sânta cuminecatura.

Cât de mare aparatoriu alu umanitatii a fost Ambrosiu se vede, nu numai din nenumeratele sale binefaceri facute fatia cu cei seraci si lipsiti, in timpul pastoririi sale episcopesci. ci si mai vêtosu din casulu urmatoriu. La anulu 387 imperatulu Valentinianu alu II-lea l-a trimisu in legatiune in contra usurpatoriului Maxim. Ambrosiu a implinitu dorinti'a imperatului, a mersu in Gali'a, dar de felu n'a voitu se intre in comunicatia bisericesca nici cu usurpatoriulu, nici cu acei episcopi din giurulu lui, cari 'l sfatuiră pe acel'a, că se pedepsésca in Trier (385) cu mórte pe ereticulu Priscilian, intemeietoriulu eresiei prisciliane. Acêst'a e primul casu in istori'a bisericesca, când unu ereticu pentru doctrinele sale suferă pedéps'a de mórte. — Deosebite merite 'si-a castigatu elu si prin reformarea cultului ddieescu. Cá liturgu zelosu a regulatu liturgia mediolana si cântarea bisericesca, numita dupa elu cea ambrosiana. Scrierile ce ni-au ramas dela elu umplu 3 tomuri din editiunea lui Migne. Tóte se distingu prin stilulu stralucitu si cuprinsulu lor mediosu, si se impart: in exegetice, dogmatice-polemice, morale, epistole, cuvêntari si imne.

Opurile lui exegetice le avem in forma de tractate. Dar se scie, că ele originalminte erau nisce omilii, tînutu parte inaintea poporului, parte inaintea catechumenilor. Aceste omilii s'au prelucratu in urmatóriile tractate: „Hexaëmeron“, contras din 9 cuvêntari; apoi „Despre paradisu, despre Cain si Avel, despre Noe si arca lui, despre Avraam, despre Isaac si Ravec'a, despre Iacov si viéti'a fericita, despre Iosif, despre binecuvêntarile rostite de Iacov asupra patriarchiloru poporului evreescu, despre Ilie si ajunare, despre Nabot séu in contra lacomieii (nesatiului de avere), despre Tovi'a séu in contra camatariei, despre plângerile lui Iov, o apologia a lui David, carele dreptu ca a pecatiutu cu Berseb'a, dar s'a căit sinceru si din adênculu inimii sale. Din T. V. a mai esplicatu 12 psalmi alesi, si psalmulu 118 in 22 de tractate. Din T. N. ni s'a pastratu cementariulu seu la evangeli'a lui Luc'a, in 10 cărți. De asemenea ca esplicări la mai multe locuri ale s. scripturi pot fi considerate si tractatele sale biblice-esegetice; unul intitulat „Des-

pre binele, ce zace in mórte“, ér celalalt „Despre fug'a de desiartaciunea lumei acestei'a.“

Opurile sale dogmatice-polemice sunt: Cartea despre misteriuulu botezului, mirului si a eucharistiei, intitulata „De mysteriis“; scrierea despre căintia „De poenitentia“, in contra Novatianilor, cari invetiau că biserica n'are dreptulu de a iert'a celoru credinciosi peccatele mai grave. In contra Arianiloru a scrisu opulu despre credintia „De fide“, in 5 cărți, dedicatu imperatului Gratianu; in carele desvólta si dovedesce divinitatea Fiului. Ér lui Gratianu a inchinat si scrierea s'a despre Duchulu sântu „De spiritu sancto“, in 3 cărți; indreptata contra Macedonieniloru. La aceste se numera inca tractatulu seu „De incarnationis sacramento“, adeca despre misteriuulu intrupării Domnului; precum si 2 cărți despre mórtea fratelui seu Satiru († 378), cari suntu prelucrate dupa 2 cuvêntari ce le-a tînutu elu, un'a la inormêntarea acelui'a, ér cealalta 7 zile mai târdiu. In cea dintâi deplânge casulu tristu alu incetării din viéti'a a scumpului seu frate, laudându-lu pentru virtutile lui rare si alese; ér in a 2-a se mângaiă cu invierea trupuriloru, ce siguru va se fie, si pe carea apoi o desvólta si demustă mai de aprópe.

Morale suntu, cele 3 cărți „De officiis ministrorum“, adeca despre datoriile clericiloru séu a fetieloru bisericesci. Opulu acêst'a e meritulu, că se servésca cá manualu de teologi'a morala pentru clerici. Dupa forma este elu o imitare a scrierii lui Cicero, intitulata „De officiis.“ Si precum acêst'a desvólta in scrierea sa amintita, invetiatur'a morala filosofica, asia se nevoiesce si Ambrosiu in opulu seu, ca se espuna doctrin'a moralei crestine; aratând deosebirea dintre aceste dóue invetiaturi morale, si totodata superioritatea cestei diu urma, fati'a de cea dintâi. In acêst'a adópta elu cá virtuti cardinale, cele 4 róte ale moralitatii, ce le aflâm la filosofulu Plato, anume: prudenti'a, justiti'a, barbati'a si temperanti'a; si le desvólta in sensu crestinu. Afara de acêst'a carte a mai compusu elu multe lucrări de cuprinsu moralu, prin cari se nisuesce a indemná pe crestini la fecioria, a dovedí pururea feciori'a Mariei, a laudá veduvi'a si a persuadá la pastrarea ei.

Dintre numerósele lui cuvêntari abia ni-au ramas 4; de órece celelalte le-a prefacutu in tractate si cărți esegetice si dogmatice. Dóue din aceste le-a tînut la mórtea imperatiloru Valentinianu alu II-lea si Teodosie celu mare. Cu a trei'a s'a adresatu catra poporu la ocaziunea, când Iustin'a a pretinsu că elu se predeie o biserica in mânilu contraepiscopului seu arianu Auxentinu alu II-lea; ér a patr'a a tînut-o la aflarea si stramutarea móscelorú sântiloru Gervasiu si Protasiu, cu carea ocaziunea s'au facutu mai multe vindecari miraculóse.

Epistole avem dela elu 92, dintre cari 91

suntu siguru autentice. Dar el s'a distins si cá i m n o l o g u , de órece avem dela elu 12 imne fórte frumóse, intre cari si innulu ambrosianu : „Te Deum laudamus“ (Pre Tine Ddieule Te làudam.)

Cu nedreptulu i-se ascrie intre altele unu comentariu la epistolele pauline, in decomunu cunoscutu sub numirea de „Ambrosiastru“; precum si „Istori'a rasipirei Ierusalimului“, compusa dupa Iosifu Flaviu.

Dr. Tr. Puticiu.

Epistolele parochului betranu.

II.

Iubite nepóte! M'am rêcit la sinodulu parochialu, despre carele ti-am scris in epistol'a mea din urma. Am zacut câteva zile in patu, si preotés'a si casnicii mei erau fórte ingrijiti de mine. Intréga cas'a mea era superata. Apoi crâsniculu Filip si-facuse in mintea lui socót'a cu câti preoti se-me ingrópe, bá gandise si la pomana, cum are se fia, si cum are se slugatorésca óspetii. In morbulu meu din tóta cas'a mea numai eu nu mi-am schimbat firea. Mi-am zis in gôndulu meu, ca daca am luat cele bune din man'a lui Ddieu, de ce se nu ieau si cele rele. Pare ca me sêmntiam pregatitu si pentru mórte, — pentru ca mórtea dupa credinti'a, pre carea mi-o a dat mie Ddieu, nu este unu reu, ci o deslegare, de necazurile vietii. Ti-marturisescu, iubite nepóte, ca nu m'am temut de mórte; dar se nu-mi scrie Ddieu pecatulu acest'a, ca un'a o cunosc, asi dori adeca se mai traiescu câtivá ani, se vedu, cum se vor desfasurá lucrurile in sfant'a nóstra biserică. Bá cutezu a-ti spune, ca eu acum la betranetiele mele numai pentru acést'a mai traiescu.

Ddieu a voit adeca, cá se traiescu intr'unu timp, in carele am vèdiut seversindu-se lucruri insemnate pentru sfant'a nóstra biserică si pentru inaintarea poporului nostru. Am vèdiut adeca cu ochii mei, eu, carele odata nu poteam crede, ca s'a facut aievea visulu de aur de demultu alu preotimei si poporului romanu: despartirea ierarchica de catra sèrbi si ridicarea bisericeii nóstre nationale romane. Am vèdiutu apoi si aceea, ca in cas'a din Aradu din uliti'a paunului, de unde odinióra, in tenere-tiele mele Tököly respandea multe batjocuri asupra totu sufletulu romanu si a totu ce este romanescu, — astadi se adapostescu preparandii nostri romani. Am vèdiut, ca s'a infintiat fondulu preotiescu, s'a zidit seminariulu, si s'a facut si alte multe rëndu-ielu bune pentru inaintarea sfintei nóstre biserice. Acum am mai auditu, ca episcopi'a nóstra au cumperat doue sate in Banatu pre seam'a fondului preotiescu. Nu sciu, daca este adeveratu, si daca este asia, si daca adeca s'a facut acést'a cumperare; ér parintele Terentie nu vrea se créda, si dice, ca nu este adeveratu, si Dt'a, iubite nepóte, n'ai scrisu nimicu despre acést'a. Si parintele Terentie asia

dice, ca nu se póte un'a cá acést'a, pentru ca daca are episcopi'a bani, atunci l'ar ajutá pre dènsulu, si n'ar cumperá pamenturi.

Dar ori este dreptu, ori nu este dreptu, ca s'a cumperat pamenturi pre seam'a fondului preotiescu, eu sciu numai unu lucru, si anume, ca la noi in eparchi'a Aradului in vremea anilor din urma s'au sevèrsit lucruri insemnate, despre cari noue, celor betrani, inainte vreme nu ne era iertatu dóra nici se visám.

De aceea dorescu, se traiescu măcar pana in sèptèman'a cea luminata a anului acestui'a, cá se mergu la adunarea generala a fondului preotiescu, cá se vèdu, si se audu, ca este biseric'a nóstra romanésca spaiia, seau domnu de pamentu. Voiescu si eu in acést'a privintia, cá se pipaiu cá si odinióra Tom'a in ranele Domnului. Apoi dupa aceea fia mie dupa vointi'a Domnului, potu se dicu si eu cá odinióra dreptulu Simeon: „acum slobozesce pre robulu teu Stepane.“

Inainte de ce asi incheiá acést'a epistola mi-mai vine aminte unu lucru, despre carele trebuie se-ti scriu si Dtale. In dilele, când eram eu bolnavu in patu au venitu la mine mai multi preoti, cá se-me cerceteze. Intre fratii preoti, cari m'au cercetat, a fost si parintele Terentie. Si Ddieu se-me ierte, dar eu unulu asia gândesc, ca dènsulu nu m'a cercetat, cá se-me véda, si se-me mangaie in morbulu meu, ci numai cá se véda, ca óre pregatitu sum eu de ajunsu, pentru calatori'a in cealalta lume, — de órece dènsulu i-se pare, ca parochi'a mea este mai buna decât a lui, si de mult am bagat eu de seama, ca are de gându, ca dupa mórtea mea se-se stremute in parochi'a mea. De altmintrelea Ddieu se-i ajute la vremea s'a. Pana cand va veni inse aceea vreme eu unulu asia gandesc, ca dela dènsulu nu este frumosu, cá se-mi dorésca mórtea mea, pentru ca mórtea si fara cá se-o dorésca cinev'a vine ea la vremea ei, când adeca i-se poruncesce, la totu omulu din lume.

Se-me ierti, iubite nepóte, daca am indresnit se-ti scriu acést'a; dar mie, asia mi-se pare, ca in parintele Terentie duchulu lumescu intrece câte odata duchulu bisericescu si preotiescu. Te facu deci bágătoriu de seama la acést'a din vreme.

Despre acestu duchu lumescu ti-voiu scrie intr'o alta epistola.

Se-ne vedem sanatosi!

Actu de donatiune.*)

Cunoscendu eu subscrisulu multele si feliuritele lipse ale bisericeii si poporului nostru romanu gr. or. din Pecic'a romana, si dorindu a concurge si insumi la acoperirea acelu lipse, éra de alta parte vedindu-me inaintatu in etate si fara descendentu din

*) Dám cu placere locu acestui actu maretu. Red.

trupulu meu, pentru că nu cumva se me surprinda mórtea mai înainte de ce mi-asia fi implinitu acésta ferbinte dorintia, m'am hotaritu de bunavoia mea a face urmatórea

Donatiune:

1. Donezu irevocaveru si pentru totdeuna bisericei nóstre gr. or. romane din Comun'a mea natala Pecie'a romana pamentulu asia numitu „salasie“ luat in protocolulu cartii funduarie pentru Pecie'a romana sub Nr. 816. A. I. 8. sub Nr. topograficu 4618. estensiune de 2 jugere 1500⁰, si aflatoriu între vecinii Constantinu (Dinu) Cheveresianu alu Ilenii si Petru Marusca, rezervandu-mi dreptulu de folosire pana cându voiu trai, si investindu acestu dreptu pe biserica numai dupa mórtea mea, cedezu inse prin acést'a susu numitei bisericei dreptulu de a se intabulá cá proprietara indata pe acea realitate, pe langa rezervarea usufructului pe durat'a vietii mele.

2. Incât pamentulu espusu sub punctu 1. la diu'a mortii mele ar fi semenatu, rodurile aceluia inca cadu in favorulu bisericei fara nici o conditiune ori restringere.

3. Scopulu acestei donatiuni este, cá venitulu anualu alu acestui pamentu, dupa detragerea contributiunii regesci de statu si a celei comunale din fiecare anu se se capitalizeze in decursu de mai multi ani pentru crearea unui fondu, carele se pórté numele: „Fundatiunea lui Iancu Bodrogeanu“.

4. Când venitulu anualu alu fundatiunei mele va fi de un'a suta cincidiecei fl. v. a. dispunu: cá un'a tertialitate se se adauga la capitalu, éra dóue tertialitati se se capitalizeze deosebitu in decursu de trei ani, si dupa finirea acelorá din noulu capitalu se se cumpere pe sém'a Santei bisericei unu candelabru (polieleu-policantru), a carui'a pretiu se nu pestréca la nici unu casu sum'a de 300 fl. v. a. si restulu ce ar remané dela candelabru se se adauga apoi la capitalulu fundatiunei mele.

5. Când si dupa cumperarea candelaburului venitulu curatu alu fundatiunei mele ar fi de un'a suta cincidiecei fl. v. a. dispunu, cá un'a tertialitate se se adauga la capitalulu fundatiunei, éra dóue tertialitati se se distribue anualminte cá stipendie între atari tineri romani seraci de religiunea gr. or. nastuti in Pecie'a romana, cari voru cercetá órecare instututu de invetiamentu mai inaltu, cum bunaóra scóle normale, civile, reale, gimnasie, scóla de agronomie, cursurile de preparandie si de teologie, academia ori universitate, si între atari tineri romani seraci de religiunea gr. or. si nascuti in Pecie'a romana, cari sunt aplicati la maestrie, industrie ori comerciu cá invetiacei regulati de dupa proportiunea si cantitatea de ajutoriu staverita prin mine in punctulu 10 alu acestui actu de donatiune.

6. Pana când venitulu anualu alu fundatiunei mele nu va fi de un'a suta cincidiecei fl. v. a. ajutorie se nu se impartiesca nici de cum.

7. Dispunu cá totdeun'a un'a tertialitate a venitului fundatiunei mele se se capitalizeze, éra tóte celelalte dóue tertialitati se se distribue cá ajutorie conformu punctului

5; éra când acelea ajutorie din lipsa de tineri dóra nu sár poté distribui, dispunu cá un'a suta de fl. v. a. se se distribue anualminte cu ocaziunea serbatoriloru Nascerei Domnului între orfanii romani din Pecie'a romana cumperandu-li-se imbracaminte si incaltieminte, si restulu se se adauga la capitalu.

8. Când venitulu anualu alu fundatiunei mele va atinge cifr'a de Trei mii fl. v. a. dispunu, cá trei din siese parti se se impartiesca conformu dorintiei mele din punctele 5. si 7. in totu anulu; dóue din siese parti se servésca anualminte pentru ameliorarea sortii preotimei nóstre locale; éra un'a parte din siese se se adauga la capitalu, si acésta impartire se servésca de basa pentru totdeun'a crescendu de dupa augmentarea capitalului si cantitatea ajutorieloru din acestu punctu.

9. La impartirea ajutorieloru din fundatiunea mea cei nascuti din famili'a „Bodrogeanu“ si inruditi cu mine voru avé preferintia.

10. Ce privesce cantitatea stipendiiloru, ce cu timpu se voru distribui din fundatiunea mea, dispunu urmatoriele:

a) unui tineru din scólele normale, civile si reale inferióre, gimnasiulu inferioru ori alte scóle medii inferióre séu coordonate celoru de astadi se nu fie ajutoriulu mai mare cá un'a suta dóuediecei fl. v. a. si nu mai micu cá un'a suta fl. v. a. anualminte.

b) unui tineru din gimnasiulu superioru, scólele civile ori reale superióre, cursurile de preparandie, séu alte scóle medie superióre coordonate celoru de astadi nu mai multu de dóue sute fl. v. a. nu mai putienu de un'a suta cincidiecei fl. v. a. anualu.

c) unui tineru dela academia, scól'a agronomica superióra, cursurile de teologie, cum si celoru dela universitati nu mai multu de trei sute fl. v. a. si nu mai putienu de dóue sute cincidiecei fl. v. a. anualminte.

d) invetiaceiloru dela maestrie, industrie ori comerciu nu mai multu de optuiecei fl. v. a. si nu mai putienu de cincidiecei fl. v. a. anualminte.

11. Ajutoriulu odata votatu cutarui'a tineru duréza pana atunci pana când stipendistulu absolvéza studiile respective cursurile, si pana atunci pana când pe langa portare morala buna mai arata si progresu asemenea bunu in studie, in care casu stipendiulu nici nu se póte abdice. Tot asemenea se va procede si cu invetiaceii dela maestrie, industrie ori comerciu

De sine se intielege ca de dupa cantitatea veniteloru anuale ale fundatiunei mele se va mari si ajutoriulu pana ce va atinge sum'a espusa in punctulu 10. (a. b. c. d) din acestu actu de donatiune.

12. Conditiiunile pentru cascigarea ajutorieloru din fundatiunea mea pentru ori ce feliu de tineri recurenti le staverescu insumi in urmatoriulu modu:

a) Se fie nascuti in Pecie'a romana din parinti romani de religiunea gr. or.

b) se fie seraci si lipsiti de ajutorie ori mijlóce materiale.

c) se aiba portare morala buna, éra fiindu studenti se reporteze celu putienu calculu „bunu“.

d) se fie deplinu sanatosi corporalmente, ce voru documentá cu atestatu medicalu in tóta regul'a.

13. Pruncii preotiloru si invetiatoriloru nostri din acésta comuna, fiindu sermani, se voru bucurá de beneficiile fundatiunei mele intru tóte conformu celoralti tineri nascuti in Pecic'a romana si atunci daca nu suntu nescuti aici, ci altu unde, inse trebue se locuésca ori se fie locuitu parintii loru preoti ori invetiatori in acésta comuna si se fi functionatu aici ca atari.

14. Ajutóriele se voru distribui din partea Comitetului parochialu, la carele se voru insinúa si petitiiunile. Comitetulu in frunte cu intréga preotime locala, carea va avé si votu decisivu la impartirea ajutórielor, va decide in siedintia cu majoritate absoluta de voturi, si va reportá apoi Venerabilului Consistoriu spre luare la cunoscentia.

15. Fundatiunea mea se se manipuleze separatu de alte fundatiuni respective socoti bisericesci, avendu a se dá cu finea fiecaruia anu ratiociniu din partea epitropiei manipulante in form'a in carea se procede si cu socotile bisericesci.

16. Pentru asigurarea perpetua a fundatiunei mele dispunu, cá capitalulu ce se va creá se se depuna spre fructificare in cassele de pastrare, éra imprumutandu-se la privati numai pe langa intabulare la loculu primu, nici decum inse numai pre simpla obligatiune.

17. Candu ar obveni imprejurarea, cá Comitetulu parochialu se investésca capitalulu in pamenturi ori realitati, pe langa aprobarea Venerabilului Consistoriu romanu gr. or. din Aradu póte se o face ori si candu, dara numai atunci, candu acelea pamenturi ori realitati ar fructificá mai bine cá capitalulu.

18. Din venitele fundatiunei mele in totulu anulu in Domineca ce cade nainte de diu'a mortii mele se se face parastasu in sant'a biserica intru pomenirea mea.

19. Ioanu Ardeleanu cá presiedinte si Ioanu Evutianu cá notariu ai Comitetului parochialu romanu gr. or. din Pecic'a romana si in reprezentanti'a aceluia, primescu donatiunea efeptuita de conlocutoriulu Iancu Bodrogeanu si se invoescu cá realitatea descrisa sub punct 1. se se transcrie indata cu dreptu de proprietate pe numele bisericiei nóstre romane gr. or. din Pecic'a romana si deodata cu transcrierea dreptului de proprietate pe partea bisericiei se se asecure si intabuleze cá sarcina si usufructulu acelei realitati pe partea lui Iancu Bodrogeanu pe durat'a vietii sale.

20. Spesele impreunate cu acésta donatiune, precum si spesele de transcriere si cadenti'a erariala le supórta singura comun'a bisericésca romana gr. or. din Pecic'a romana.

Care actu de donatiune, redactatu in dóue esemplare conforme, si anume unulu pentru archivulu parochialu, dupa ce se va provedé cu clausula de intabulare din partea autoritatii de cartea funduaria din Pecic'a si altulu pentru archivulu Venerabilului Consistoriu romanu gr. or. din Aradu spre pastrare, dupa ce s'a cetitu din cuventu in cuventu si s'a esplicatu nainte martoriloru presenti, invitati anume spre acestu scopu, s'a acceptatu intru

tóte si fara nici o esceptiune atát din partea donatoriului cât si din partea primitoriloru si s'a subscrisu.

Pecic'a romana la 5. Februariu 1891.

Inaintea nóstra cá martori:	<i>Bodrogeanu Iancu, m. p.</i>	
<i>Stefan Tamasdanu, m. p.</i>	adeca: <i>Bodrogeanu Iancu,</i>	
preotn.	locutoriulu in Pecic'a romana	cá donatoriu.
<i>Dr. Demetriu Barbu, m. p.</i>	parochu ort. rom.	Pentru Comitetul parochial:
<i>Dr. Nicolau Ciacian, m. p.</i>	medicu comun	<i>Ioanu Ardeleanu, m. p.</i>
<i>Ioanu Efticiu, m. p.</i>	invetiatori.	<i>Ioanu Evutianu, m. p.</i>
<i>Petru Dragosiu, m. p.</i>		notariulu comit. paroch.
		cá primitori.

D I V E R S E.

* *Corulu vocalu din Nadlacu,* dirigiatu de Romul Tauceanu, invetiatoriu din locu, a intrunitu in sér'a de 1. Februariu st. n. a. c. in sal'a cea mare a casei comunale d'aici unu publicu fórté numerosu, venitu din locu si giuru, cá se asiste la concertulu asceptatu cu mare interesare. Si intr'adeveru atát declamatiunile cât si cântarile au corespunsu pe deplinu asceptării, causandu o mare placere publicului adunatu. — In deosebi joculu nationalu „Cálusieriulu,” arangiatu tot de sus numitulu invetiatoriu, cá vatavu alu calusieriloru, care a redicatu prin acést'a insemnatarea dilei, menita se devina de asta data pentru poporulu romanescu d'aici o adeverata serbatóre nationala, producédu in publicu bucuria si insufletire, ce se vedea reogllindata in ochii si pe fati'a tuturoru celoru de fatia, cá semnu de mandria si fala strebuna. — Dupa concertu au urmatu jocurile celelalte de rëndu, cari apoi s'au continuatu pana in zori de di, când publiculu s'a rentorsu multiamitu si incântatu de succesulu strelucitu moralu. — A.

* *Invitare.* Subsemnatulu comitetu are onórea a ve invitá la „Petrecerea cu dans,” arangiata in favorulu fondului Reuniunei femeiloru romane din comitatulu Huniadórii, carea va avé locu la 14. Februariu a. c. st. n. in sal'a „redoutei din Dev'a.” — Inceputulu la 8 óre sér'a. — Pretiulu de intrare 1 fl. v. a. de persóna. — Contribuiri si suprasolviri se primescu cu multiamita si se vor cuitá pe calea publicitatii. — Comitetulu Reuniunei femeiloru romane din comitatulu Huniadórii.

* *Regele Patinoriloru.* — Actualmente, regele patinoriloru este unu tineru suedez, d. Joe Donoghne. Acestu dibaciu patinatoru e abia de 20 ani. De doi ani de dile elu a luat parte la tóte concursurile si cursele pe ghiatia, fórté numeróse, in tierile nordice, si n'a fost nici odata batutu. Joe Donoghne a fost numitu siefu alu patinoriloru din lume in Suedi'a, Norvegi'a, Engliter'a si acum de curendu in Oland'a. In trei minute Joe percurge pe ghiatia o mila si in 16 minute 5 mile, cei'a ce pana acum'a nu s'a mai vediutu. D. Donoghne s'a imbarcatu dilele trecute pentru a merge se iea parte la cursele din Canad'a, unde va gási adversari demni de densulu.

